יש לעגן בחוק ייצוג הולם לנשים בדירקטוריונים של חברות ציבוריות

עמדת זולת בעניין הצעת חוק החברות (תיקון מס' 37) (ממשל תאגידי בחברות ציבוריות שאין בהן בעל שליטה)

מסמך זה נכתב לקראת הדיון שנקבע ל-5.11.24 בוועדת חוק, חוקה ומשפט בעניין הצעת חוק החברות (תיקון מס' 37) (ממשל תאגידי בחברות ציבוריות שאין בהן בעל שליטה), התשפ"ג-2023.[1] מדברי ההסבר של ההצעה עולה כי מטרתה לבצע התאמות בכללי הממשל התאגידי בחוק החברות, על מנת שניתן יהיה להבטיח בצורה נאותה את עניינם של ציבור המשקיעים באופן המותאם גם לצרכיהן של חברות ציבוריות שאין בהן בעל שליטה.

כפי שיפורט להלן, הצעת החוק משמרת מצב בעייתי קיים ביחס לאי קיומה של חובת ייצוג הולם לנשים בדירקטוריונים של חברות ציבוריות, באופן המעניק לה תוקף משפטי עדכני. עמדת מכון זולת היא כי כחלק מהרפורמה המוצעת בחוק החברות לעניינן של חברות ציבוריות שאין בהן בעל שליטה, יש לתקן את הוראות חוק החברות הקיימות לעניין הגיוון בין המינים בכל החברות הציבוריות, כך שיורחב ייצוגן של הנשים בדירקטוריונים של חברות אלה, וזאת הן מכוח עיקרון השוויון, והן מתוך הכרה בחשיבותן ותרומתן של נשים בהשאת רווחיהן של אותן החברות.

המצב החוקי הקיים

בישראל קיימת בעיה מתמשכת של תת-ייצוג לנשים בדירקטוריונים של חברות ציבוריות. למרות המאמצים לקידום שוויון מגדרי בעמדות ניהול ובתפקידים בכירים, נשים נותרות מיעוט בולט במוקדי קבלת החלטות עסקיים. מצב זה מחייב התערבות חקיקתית רחבה ומקיפה, שתבטיח ייצוג הולם לנשים במוקדי ההנהלה של חברות ציבוריות בישראל.

על אף שהחקיקה הישראלית מסדירה את חובת הייצוג ההולם לנשים בדירקטוריונים של החברות הממשלתיות,[2] אין הסדרה דומה של חובה זו בחוק החברות, תשנ"ט-1999, אשר מספק מענה מוגבל וחלקי ביותר לבעיית תת-הייצוג של נשים בדירקטוריונים של חברות ציבוריות.[3] כך, סעיף 2 לתוספת הראשונה בחוק, שהינו סעיף וולנטרי, קובע כי במינוי דירקטור בחברה ציבורית ובחברה פרטית שהיא חברת איגרות חוב, יגוון הרכב הדירקטוריון בהתחשב במין של המועמד, נוסף על החובה לגוונו בהתחשב בידע ובניסיון של המועמד, והכל בהתאם לצרכיה המיוחדים של החברה. הוראה נוספת בסעיף 239(ד) מתייחסת לדירקטורים חיצוניים בלבד, וקובעת כי במקרים בהם כל חברי הדירקטוריון החיצוניים הם בני מין אחד, ימונה דירקטור חיצוני בן המין השני.[4] באופן זה החוק לא מחייב אף שיעור

---

[1] הצעת חוק החברות (תיקון מס' 37) (ממשל תאגידי בחברות ציבוריות שאין בהן בעל שליטה), התשפ"ג-2023, **מאגר החקיקה הלאומי – אתר הכנסת**.
[2] חוק החברות הממשלתיות, תשל"ה-1975.
[3] חוק החברות, תשנ"ט-1999.
[4] שם.

יחסי מינימלי או מכסה להכללת בני שני המינים, אלא מסתפק בצורך להוסיף אישה אחת בלבד כחברת דירקטוריון, במקרה שכל יתר חברי הדירקטוריון החיצוניים הם גברים.

היעדר עיגון החובה בחקיקה לייצוג הולם של נשים בדירקטוריונים בחברות ציבוריות אינו עולה בקנה אחד עם המצב הקיים במדינות רבות, כדוגמת נורבגיה, גרמניה ובלגיה, בהן כבר קבעו מכסות מחייבות לייצוג נשים בדירקטוריונים של חברות ציבוריות, מתוך הכרה בתרומתן לממשל תאגידי תקין ולביצועים כלכליים משופרים.[5]

הקושי העולה מהצעת החוק

הצעת החוק האמורה אינה נותנת מענה לבעיית תת-הייצוג של נשים בדירקטוריונים בחברות ציבוריות, אלא משמרת את המצב הקיים. כך, לדוגמא, במקום לבטל את סעיף 239(ד) לחוק, אשר אינו מבטיח כל ייצוג משמעותי לנשים בדירקטוריונים של חברות ציבוריות, אלא ייצוג סמלי בלבד במקרה בו כל חברי הדירקטוריון החיצוניים הם בני מין אחד, מוצע "לשכפל" את הסעיף, כך שיחול גם לגבי דירקטורים בלתי תלויים כשמדובר בחברות שאין בהן בעל שליטה. זאת מכיוון שהצעת החוק מעוניינת לבטל את החובה למינוי שני דירקטורים חיצוניים בחברות שאין בהן בעל שליטה, ותחת זאת לקבוע כי רוב חברי הדירקטוריון יהיו בלתי תלויים.[6]

עמדת מכון זולת

בשל הצורך במציאתו של פתרון ארוך טווח המבטיח שוויון ותועלת כלכלית, **מכון זולת מציע לעגן את חובת הייצוג ההולם לנשים בדירקטוריונים של חברות ציבוריות במסגרת התיקון הנוכחי בחוק החברות, ומתנגד בתוקף לשכפולו של ההסדר הקיים בסעיף 239(ד) לחוק החברות, שהינו הסדר ארכאי אשר אינו מותאם לערכי הדמוקרטיה הליברלית בת ימינו.**

הצעתנו נועדה להעניק משמעות ממשית להגדרתה של החברה כ"חברה ציבורית," כך שהיא לא רק תיהנה מכספי הציבור, אלא גם תעמוד במחויבויות רגולטוריות המשקפות את ערכי השוויון והגיוון המחויבים במדינה דמוקרטית.

הדברים נכונים קל וחומר כשמדובר בחברות ציבוריות שאין בהן בעל שליטה, בהן ציבור גדול למדי נחשב ל"נהנה" מאותה החברה, וזאת בשונה מבחברות ציבוריות עם בעל שליטה, שבהן יש מי שהכוח להחליט איך דברים מתנהלים נמצא בידיו. באופן זה, חברות ללא בעל שליטה קרובות יותר מבחינת אופיין לחברות ממשלתיות מבחינת מחויבותן לציבור הרחב.

---

[5] צח בן-יהודה, חקיקה לגבי ייצוג הולם לנשים בדירקטוריונים של חברות ציבוריות – סקירה משווה, **הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי** (13.5.2019).

[6] תיקון 12(3), הצעת חוק החברות (תיקון מס' 37) (ממשל תאגידי בחברות ציבוריות שאין בהן בעל שליטה), התשפ"ג-2023, **מאגר החקיקה הלאומי – אתר הכנסת**.

עיגון חובה זו יקדם שוויון מגדרי מהותי, ולא סמלי בלבד כפי שקיים בחקיקה הקיימת. בנוסף הוא יתרום לשיפור הביצועים והיציבות בחברות,[7] ויציב את ישראל בקו אחד עם דמוקרטיות ליברליות מתקדמות, באופן התואם למגמות במדינות אירופה ובארצות הברית.

כתיבה: עו"ד טל הלל

[7] Mary Jane Lenard, Bing Yu, E. Anne York & Shengxiong Wu, Impact of board gender : diversity on firm risk, 40 *MANAGERIAL FIN.* 787 (2014); Nina Smith, Valdemar Smith & Mette Verner, Do women in top management affect firm performance? A panel study of 2500 Danish firms, *INT'L JOURNAL OF PRODUCTIVITY AND PERFORMANCE MGMT.* (2016);